

Zorunlu Göç Deneyimi ve Toplumsal Bütünleşme Kavramları, Modeller ve Uygulamalar ile Türkiye Kitabının Eleştirel Analizi

Forced Migration Experience and Social Integration Concepts, Models and Practices with Turkey of Critical Analysis

Hakan COŞKUN¹

Kitabın Künyesi

Kitabın Yazarları: Saime ÖZÇÜRÜMEZ- Ahmet İÇDUYGU

Basım Yılı: 2020

Yayıncı: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları (İstanbul)

Sayfa Sayısı: 309

ISBN: 978-605-399-558-6

¹ Hakan COŞKUN, Arş. Gör., Munzur Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü/ Research Assistant, Munzur University, Department of Social Work, hakancoskun@munzur.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-7682-3738

Başvuru Tarihi: 1 Temmuz 2022

Kabul Tarihi: 4 Temmuz 2022

Copyright © 2020 • **Uluslararası Mülteci Hakları Derneği** • <http://mejrs.com>

ISSN 2149-4398 • **eISSN** 2458-8962

Bahar 2022 • 7(1) • 65-74

1-Kitabın Diline Yönelik Değerlendirme

Bu kitap zorunlu göç ile ülkemize gelen Suriyeli sığınmacıların, ülkemize geldikleri ilk andan itibaren yaşadıkları süreç ve deneyimler odağında, ülkemizin göç ve göçmenlik mevzuatının detaylı incelemesi ve 2011 yılından 2019 yılına kadarki uygulamalar ve yaklaşımların tarihsel süreç içerisindeki evrimini konu almıştır. Kitabın ortaya çıkışını yazarlar önsözde “Zorunlu göç ile başlayan dönüşümler, Türkiye deneyimi perspektifinden nasıl açıklanabilir?” sorusuyla başlamıştır. Bu soru “21.yy’da kişi hareketliliği süreçleri gitgide karmaşıklaşmakta, bu süreçlerin yönetiminde rol alan aktörler çeşitlenmekte ve süreçleri biçimlendiren kamu politikaları ve geliştirilebilecek uygulamalar dönüşmekte iken sorulacak ve cevaplanacak” kıymetli bir soru olarak ifade edilebilir.

Kitabın dili kitabı göç alanında belirli bir seviyede olan herkesin anlayacağı bir dilde oluşturulmuştur. Ancak bununla birlikte kitap, göç alanında fazlaca bilgi eksikliği olan ve alana yabancı olan bireyleri açısından da oldukça anlaşılır bir şekilde sunulmuştur. Kitap içerisinde sıklıkla kanun, yönetmelik, yönerge vb. gibi hukuki belgelerden bahsedilmektedir. Bu tarz belgeler normalde eserler içerisinde “sıkıcı” olarak ifade edilebilir. Fakat bu kitap içerisinde bu tarz belgelerin öncelikle belirli bir tarihsel süreç içerisinde verilmesi bu durumu tolere etmiş görünüyor. Bunun yanında deneyimlere sıklıkla yer verilmesi okurun, kitabı zihinsel olarak bir düzlem üzerine kolayca oturması açısından kıymetli görünmektedir. Kullanılan hukuki belgeler ve kullanılan çok sayıda kavram, deneyimlerle ilişki içerisinde verildiğinden kitabın dili oldukça akıcı ve anlaşılır bir şekildedir. Ayrıca dil olarak her ne kadar didaktik bir tonda ilerliyor olsa da akıcılık noktasında oldukça akıcı bir kitaptır. Noktalama işaretlerinin yerinde kullanımı vurgu ve akışın sağlıklı ilerlemesine ve dil açısından ağırlaşmayı önleyen yapılar olarak yazın içerisinde yer almıştır. Kullanılan cümleler genelde anlaşılır cümlelerden kurulmuştur. Fakat uzun cümlelerin az da olsa kullanılması özünsenecek bilgi ya da bilgilerin zihinsel süreçler noktasında bir sıraya konulmasında her ne kadar vurgu ve akış yerinde olsa da bir takım anlamsal karmaşaya yol açmaktadır. Açık ve anlaşılır bir şekilde ele alınan kavramların birbirini tamamlar şekilde verilmesi kavramsal bir haritanın kendiliğinden oluşmasını sağlamıştır. Bu kitabın değeri noktasında oldukça önemlidir.

2-Kitabın Yapısına Yönelik Değerlendirme

Kitap 2011-2019 arasında zorunlu göç ile Türkiye’ye gelen Suriyelilerin Türkiye’deki deneyimlerini kamu yönetimi ve sosyoloji disiplinlerinden hareketle göç olgusunun interdisipliner ve çok aktörlü bir olgu olarak ele alınması gerektiği düşüncesinden hareketle üretilmiştir. Ayrıca kitaptaki konular neoliberal politikalar bağlamında hayatımıza dahil olan “yönetişim” kavramı ile ilişkilendirilerek ele alınmıştır. Göç olgusu, öncesi-sırası ve sonrası şeklinde bir bütün olarak ele alınması gereken bir olgudur. Göçün her dönemi kendi içerisinde birtakım güç durumlarla örülüdür. Göç sonrası dönem için ise Türkiye’deki gibi zamanla

kalıcı bir hal alan zorunlu göç olayında üstesinden gelinmesi gereken en önemli güçlük, göçmen bireylerin mobilize bir halden kalıcı bir noktaya evrilmesidir. Bu göç sonrası için uyum ve bütünleşme anlamına gelmekle birlikte göç alanı içerisinde en çok üzerinde durulan araştırma ve çalışmaları kapsamaktadır.

Bu çalışmada, göç yönetişimini uyum ve bütünleşme pratikleri bağlamında ele almakta ve Türkiye’deki göç yönetişiminin evrimi ve 2011-2019 arasındaki tarihsel birikimine değinmiştir. Gelinen noktada 2020 yılı itibariyle sadece geçici koruma kapsamına yer alan 3.7 milyon dolaylarında bir nüfus ile zorunlu göçü deneyimleyen Türkiye’nin, göç yönetişiminin ilk dönem uygulanan acil insani yardım mantığını içerisinde barındıran “Yaşam Destek Odaklı Yönetişimden” 2016 yılından sonra uyum ve bütünleşmenin hakim olduğu “Etkileşimli Toplumsal Bütünleşme Yönetişim Modeline” dönüşümünün yapı taşlarının ele alınması kitabın ana kurgusunu oluşturmaktadır. Bu açıdan yazarlar entegrasyonun temel alanları olarak istihdam, barınma, eğitim ve sağlık (Ager ve Strang, 2008:170) başlıkları üzerinden bütünleşme ve uyum pratiklerine değinmişlerdir.

Kitapta kullanılan ana başlıklar detaylandırılmış ve alt başlıklar yoğun bir biçimde kullanılmıştır. Kitaptaki başlıkların altında verilen bilgiler tarihsel bir bütünlük içerisinde kavramsal açıdan doygun açıklamalar ile verilmiştir. Kitabın ilk başlığında kitap içerisinde kullanılacak kavram ve modeller ifade edilirken sonraki dört bölümde göç sonrası süreçte istihdam, eğitim, sağlık ve barınma ekosistemleri üzerinde durulmuş ve bu bölümler aynı alt başlıklar temelinde temellenmiş ve kendi içerisinde bir örüntü ile verilmiştir. Son iki başlıktan ilki iyi uygulama örnekleri ile önceki bölümlerin uygulama açısından temellendirilmesi ve realitenin görünür kılınması açısından oldukça faydalı bir bölüm olmuştur. Son bölümde ise sonuç kısmıyla kitap noktalanmıştır.

Kitap içerisinde birçok noktada “bu kitabın amacı...” şeklinde ifadeler yer almaktadır. Bunlar ana amaç doğrultusunda belirlenen alt amaçları oluşturmaktadır. Ancak bu alt amaçlar oldukça dağınık bir biçimde sunulmuştur. Bu noktada yapılabilecek bir eleştiri amaçların dağınık olmasından ziyade genel bir kanı için toplu bir biçimde verilmesi uygun olabilirdi. Kitapta tartışılan tespitler yerinde ve anlamlı bir bütünlük içerisinde disiplinlerarası bir anlayış ve dil ile verilmiştir. Kitapta kullanılan atıflar ise yoğun bir biçimde tartışmaları ve argümanları destekleyici bir biçimde ve en önemlisi güncelliği göz önünde bulundurarak kullanılmıştır. Bu yönüyle de kitap akademik bağlamda eleştiriye kapalıdır.

3-Kitabın İçeriğine Yönelik Değerlendirme

Kitap toplam yedi bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kitabın üzerine şekillendiği araştırma bulgularına yer verilmiş ve içerikte kullanılan kavram ve modeller bu kısımda netlik kazanmıştır. Bu bölüm sonraki dört bölümü de şekillendirmiştir. Kitabın ikinci bö-

lümü çalışma yaşamı ekosistemi noktasındaki göç yönetişimi ve deneyimlerini ele alırken, üçüncü bölüm eğitim ekosistemini, dördüncü bölüm sağlık ekosistemini ve beşinci bölüm barınma ekosistemini aynı örüntü ile ele almıştır. Kitabın altıncı bölümü kavramlar ve modeller bağlamında iki farklı ölçekteki iyi uygulama örneklerini ele alırken, son bölüm sonuç bölümü olarak yer almıştır. Kitapta bölümlere geçişlerin çok uzun tutulduğu görülmektedir. Bir sonraki bölüme geçmeden neredeyse geçilecek bölümün küçük bir özeti verilmektedir. Bu geçilen bölümde kullanılan ifadelerin tekrara düşmesine sebebiyet vermekte ve anlatımı oldukça daraltmaktadır.

Kavramlar ve Modeller Açısından “Sosyal Uyum” ve “Toplumsal Bütünleşme”

Bölümü: Kitabın ilk bölümü olan bu bölümde göç alanı içerisinde büyük bir karmaşaya sebebiyet veren uyum ve türevleri kavramların anlaşılması noktasında bu kavram ve türevleri açıklanmaya çalışılmıştır. Bu şekilde kavramsal açıklamalardan gidilmesi kitabın diğer bölümlerinde şekillenmesi noktasında önemli bir kurgunun oluşmasını sağlamıştır. Bu kurgu kavramsal ayrılıkların ve benzerliklerin daha net görülmesi için bazı sanal internet kaynaklarının taranması ve içerik analizinin yapılması ile başlamış ve kitap boyunca geçecek tartışmaların “sosyal uyum” ve toplumsal bütünleşme” kavramları ile şekillenmesinde karar kılınmıştır. Bu kavramlar “zorunlu göç literatürü ile belirgin bağlantıları bulunmayan, söz konusu alanda yerleşik bir söylem olmaktan çok özellikle uygulamalara ilişkin tartışmalarda çok yakın dönemde bilim insanları ve uygulayıcılar tarafından değişen anlamlarla kullanılan kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır.” Bu minvalde etkileşim-kaynaşma-entegrasyon-sosyal sermaye-köprü oluşturma-bağlama-birleştirme gibi kavramlara “sosyal uyum” ve toplumsal bütünleşme” bağlamında atıflarda bulunulmuştur.

Kitabın bu kısmında kullanılan şu ifade “*bu çalışma ‘sosyal uyum’ ve ‘toplumsal bütünleşme’ kavramları ile zorunlu göç ile gelenlerin kitlesel akınla Türkiye’de yaşamaları olgusu arasındaki bağlantıları Suriyeliler ile birlikte yaşanan zorla yerinden edilenlerin bir ulus-devlette süregelen varoluşlarını bilimsel olarak inceleyecektir.*” ifadesinden kitabın çatısının bu iki kavram olacağı ve bu kavramların göç sonrası süreçte yaşanan en önemli deneyim oluşu, hali hazırda yaşanmış ve yaşanmakta olan yerinden zorla edilmiş Suriyeliler bağlamında irdelenmiştir. Bu irdelenme var olan sosyal politika ve düzenlemelerin “yönetişim” kavramı ile çoklu aktörler bağlamında ele alınması ile yürütülmüştür. Bu noktada çalışmanın bir yönü kamu yönetimi disiplini ile şekillenirken diğer bölümü bu analizlerin gerçek yaşamda karşılık bulduğu sosyoloji disiplini odağında incelenmektedir.

Çalışma içerisine 327 kaynağın derinlemesine metin analizi yapılmıştır. Neticesinde “yönetişim” anlayışı çevresinde yapılan incelemeler ile Suriyeli bireyler bağlamında teori ve uygulamanın birleştiği dört önemli yaklaşımdan söz edilmiştir. Bu yaklaşımlar: Strateji ve Yönetme Yönlü Yaklaşım, İnsani Yardım Odaklı Yaklaşım, Sosyo-Etkileşimsel Yaklaşım ve

Güvenlik Tehdidine Dayalı Yaklaşım olmak üzere dört yaklaşımın görünür olduğunu ifade edebiliriz. “Sosyal uyum” ve toplumsal bütünleşme” kavramları bu noktada etkileşimsel model ile bağlantılı bir biçimde 2016 sonrası bir dönüşümü ifade etmekte ve zorunlu göç ile gelenlere ilişkin gerçekleştirilen plan-politika ve uygulamaların etkileşimli toplumsal bütünleşme yönetişim modeline doğru evrildiğı ifade edilmiştir. Özetle bu bölümde diğere bölümlerin kavramsal alt yapısı kurgulanmış ve yapılan tartışmalar ile bu kavramların yönetişim alanına yansımaları, 2011-2019 arasındaki plan-politika ve uygulamalardan hareketle belirli temalar bağlamında şekillendirilmiştir.

Türkiye’de “Sosyal Uyum”, “Toplumsal Bütünleşme” ve Çalışma Yaşamı Bölümü: “Sosyal Uyum”, “Toplumsal Bütünleşme” konusu göç sonrası dönemin en önemli deneyimleri ve uygulama pratiklerini oluşturmaktadır. Zira bu kavramlar tek boyutlu bir alandan ziyade çok boyutlu bir alanda kurulması gereken önemli pratikleri kapsamaktadır. Sosyal yaşam birçok değişkenin bir arada ilerlediğı ve çoğu zaman bu değişkenlerin iç içe geçtiğı karmaşık bir yapıdır. Bu noktada yeni bir topluma zorunlu bir biçimde gelerek dahil olmaya ya da edilmeye çalışan göçmenlerin bu yeni gelinen topluma “Sosyal Uyum”, “Toplumsal Bütünleşme” konusunda önemli bir değişkenin de göçmen bireylerin istihdama dahil olma süreçleri olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Literatürde istihdama dahil olma “geçim kaynağı” elde edebilme olarak ifade edilmektedir. Türkiye deneyimine bakıldığında 2016’dan sonra Suriyeli göçmenlerin kalıcılığı noktasında bir kanaatin oluştuğı sonrasında başta yerel yönetimler ardından STK’lar gerek kendi başlarına fonlarla, gerek çoklu ortaklıklarla göçmen bireylerin geçim kaynaklarına ulaşabilmeleri noktasında birçok proje ve uygulama yürütmeye başlamışlardır. Kamu, bu noktada yönlendirici bir pozisyonda sürece dahil olsa da baş aktörler STK’lar ve yerel yönetimler etkin bir rol oynamıştır. Zira göçmen bireylerin toplumla bütünleşmeleri noktasında istihdama dahil olmaları kaçınılmaz bir durumdur.

Göçmenlerin istihdama dahil olmaları yönündeki proje, plan ve uygulamalar tarihsel süreç bağlamında verilmiş ve bazı önemli ve etkin projeler detaylı bir şekilde sunularak gerçek yaşamla ilişkilendirilerek sosyal uyum ve toplumsal bütünleşme noktasında istihdama dahil olma gerekçelendirilmiştir. Bu projeler noktasında en temel sorun göçmen bireylerin süreç içerisinde dışlanma ve ayrımcılık yaşamalarını önleyerek piyasaya eklemlemelerini olanaklı kılmak ve bu sayede sosyal uyum ve toplumsal bütünleşme konularını daha rahat deneyimlemelerini sağlamaktadır. Bu noktada yazarlar tarafından göçmen bireylerle yönelik meslek edindirme kursları geçim kaynağına ulaşma noktasında oldukça kıymetli hizmetler olarak ifade edilmektedir. Bu bölümde özellikle bu minvaldeki projelere sıklıkla yer verilerek uygulamalar ile bağlar kurulmuş bu da istihdamın göçmen bireyler açısından uyum ve bütünleşme noktasında kıymetli bir yeri olduğunu fazlasıyla göstermiştir. Nihai noktada göçmen bireylerin toplum içerisinde ekonomik özgürlüklerini elde etmeleri uyum ve bütünleşme noktasında önemli bir boyutu oluşturmaktadır.

Bu kısım için yegane bir eleştiri; göçmenler arasında yer alan dezavantajlı diğer grupların örneğin kadın, engelli bireyler vb. çalışma yaşamı deneyimlerine ya da onlar için yapılan/yapılmayan düzenlemeler noktasında çok az bilgilerin verildiği görülmektedir. Geçim kaynağına ulaşma konusu, bu gruplar için bir kat daha fazla dezavantajı içerisinde barındırmakta ve kabul edilebilir bir yaşam algısını bu gruplar açısından fazlaca zora sokmaktadır. Bu sebeple bu gruplara yönelik ekstra çalışmalar yapılmalı ve buna teşvik edinilmeli ve yapılan/yapılmayan konular sıklıkla vurgulanmalıdır.

Türkiye’de “Sosyal Uyum”, “Toplumsal Bütünleşme” ve Eğitim Ekosistemi Bölümü: Zorunlu göç ile yeni gelen toplumlarda gelen göçmenlerin dil eğitimleri ve istihdam noktasında mesleki eğitimleri oldukça önemli görülmektedir. Bununla birlikte göçmen çocukların eğitimlerinin aksamaması gerek şu gün için gerek gelecek için olası sorun durumların ve sosyal soruların önüne geçilmesi açısından kıymetlidir. Özellikle uyum artırıcı bir etkiye sahip olması bakımından göçmenlere ilk kademe eğitimle, lisans ve lisansüstü eğitimlerin sağlanması oldukça önemlidir. Zira genç nesillerin uyum ve uyuma ilişkin süreçleri deneyimledikleri en temel yer akrabaları olan yerli çocuk ve gençlerle bir araya geldikleri ortamlardır. Kitabın bu bölümünde 2011-2019 yılları arasında gerek Geçici Barınma Merkezlerinde gerekse de şehirlerin içinde ikamet eden göçmen bireylere yönelik eğitim ve öğretim faaliyetlerine ilişkin plan, proje, politika ve uygulamalar yönetim bağlamında değerlendirilmiş ve uyumun bu boyutunun da bir değişim ve dönüşüm sürecinden geçtiği detaylı bir biçimde anlatılmıştır. Bu bölümde özellikle çocukların eğitimine ve bu eğitimin yetersiz kalması ile çocuk işçiliğinin artması ve kız çocuklarının eğitim süreçlerine de değinilmiştir. Ancak bu konulara ilişkin pek yeterli donelerin sunulmadığı biraz yüzeysel kalındığı yönünde bir eleştiri bu noktada yerinde olabilir.

Türkiye’de “Sosyal Uyum”, “Toplumsal Bütünleşme” ve Sağlık Ekosistemi Bölümü: Göçmenlere yönelik sağlık uygulamaları özellikle kamu kurumlarının baş aktör olduğu çalışma ve projelerle fazlaca görülmektedir. Zira sağlık alanı oldukça önemli ve maddi ve manevi yönden maliyetli olması açısından STK ya da yerel yönetimler tarafından koordine edilmesi pek mümkün görünmemektedir. Kısıtlıda olsa STK ve yerel yönetimlerinde sağlık alanında uygulama örnekleri bulunmaktadır. Ancak bu konuda dümende doğrudan devlet aktörü yer almaktadır. Her ne kadar devlet, 2016 sonrasında göçmenlere yönelik birçok konuda yönlendirici rolüne bürünse de Türkiye gibi sağlık hizmetlerinin büyük birçoğunun devlet tarafından karşılandığı bir ülkede göçmenler gibi hassas grupların sağlık noktasında aldıkları hizmetlerin yürütülmesinde devlet başat bir rol üstlenmektedir. Kitabın bu bölümünde de temel vurgu bu minvalde olmakla birlikte sağlık alanında da devlet dışı aktörlerin varlığına ilişkin çalışmaların arttığı ve geliştiği ifade edilmiştir. Bu noktada dil bariyerine ilişkin engeller ve çokkültürlü bir sağlık sisteminin yokluğu önemli olarak ifade edilen sorunlar arasındadır. Ancak çalışmanın bu bölümünde çokkültürlü sağlık sistemi üzerine çok fazla durulmamıştır. Kitabın bu bölümünde çokkültürlü sağlık sistemine biraz daha değinmek daha iyi olabilirdi.

Türkiye’de “Sosyal Uyum”, ”Toplumsal Bütünleşme” ve Barınma Bölümü: Suriyeli göçmen bireylerin barınma noktasında ülkeye geldiklerinde ilk olarak kamplarda yaşadığı ve bu noktada özellikle ülkenin göçmen nüfusunun fazla olduğu ve gerek tarihsel gerek ticari bağların fazlaca olduğu Güneydoğu Anadolu bölgesindeki şehirlerde kamp kültürünün yoğunlaştığı görülmektedir. Ancak kamplar geçici olduğu düşünülen göçün kalıcılığa doğru evrilmesi noktasında yetersiz kalmıştır. Özellikle istihdama erişim, eğitim ve barınma noktasındaki konuların göçmenlerin sosyal uyum ve bütünleşmelerini doğrudan kolaylaştırdığı söylenebilir. Bu noktada zamanla kamplar kapatılmış ve göçmenler şehirlere yerleşmeye başlamıştır. Kamp ortamı sosyal uyum ve bütünleşme açısından oldukça sancılı bir ortam olmakla birlikte kamp içerisinde yaşanan olumsuz durumlar; her ne kadar Türkiye’deki kamplar dünya standartlarının baya üzerinde bir insaniliğe sahip olsa da bu sürecin daha da sekteye uğramasına sebebiyet vermektedir. Şehirlerde aynı mahallelerde, aynı okullarda ve iş yerlerinde birliktelik kuran göçmen ve yerli halk arasında uyum ve bütünleşme daha aktif bir biçimde kendisini göstermekte ve oluşabilecek sorun durumlar en aza inmektedir. Kitabın bu bölümünde de ifade edilen plan, politika, proje ve uygulamalar bu minvalde ele alınmış ve bu ölçekte tartışılmıştır. Özetle etkileşimli bir göç yönetişimine adım atan Türkiye deneyimi açısından sosyal uyum ve bütünleşme için barınma konusu oldukça önemli bir yerde durmaktadır. Zira çokkültürlü mahallerin varlığı birlikte yaşam adına önemli farkındalık ve bilinç kazanma açısından oldukça kıymetli durmaktadır.

Türkiye’de “Sosyal Uyum”, ”Toplumsal Bütünleşme” ve Yerel Yönetimler Örnekleri Bölümü: Kitabın bu bölümünde göç yönetişiminin önemli aktörleri arasında yer alan yerel yönetimlerin uygulamaları üzerinde durulmaktadır. Diğer bölümlerde STK faaliyetleri ve projeleri fazlaca ifade edilmiştir. Bu bölüm yerel yönetimler adına hem ilçe hem büyükşehir belediyeleri ölçeğinde etkileşimli modele eklenen ilçe belediyeler bağlamında “Eşgüdümlü Yayılmış Küçük Dünya Çalışma Ağları” ile büyükşehir beledileri noktasında “Bütünleşik Küçük Dünya Çalışma Ağları” adlı iki model üzerinde durulmuş ve ilk model için Sultanbeyli Belediyesinin uygulamaları iyi uygulama örneği olarak verilirken ikinci model için de Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin uygulamaları iyi uygulama örneği olarak verilmiştir. Zira bu belediyeler başta istihdam sonrasında eğitim, sağlık, barınma vb. noktalarda göçmenlere yönelik çok boyutlu çalışmalar yürütmektedir. Burada asıl kıymetli olan bu belediyelerin kendi imkanları ile yaptıkları çalışmalar kadar çoğunlukla bu çalışmaları çok ortaklı bir ortamda ulusal ve uluslararası STK ve fon destekleri ile yapmakta olmalarıdır. Bu tam olarak bir göç yönetişimi olarak ifade edebileceğimiz stratejik kamu politikaları olarak ifade edebiliriz. Bu en baştan beri ifade etmeye çalıştığımız sosyal uyum ve toplumsal bütünleşme kavramları temelinde teorinin uygulama olarak yansımaları noktasında önemli bir resim sunmaktadır. Ayrıca başta ülke içerisinde diğer yerel yönetimler açısından sonrasında da dünya ölçeğinde iyi uygulama örneği olarak gösterilebilir.

4-Genel Değerlendirme ve Okuyuculara Tavsiyeler

Bu bölümde kitabın yapısına ve içeriğine yönelik bazı değerlendirmeler ele alınacaktır. Ayrıca sonraki okuyuculara yönelik tavsiyelere yer verilerek katkı sunulması amaçlanmaktadır.

Kitabın adı ve diğer başlıkları kitabın içeriğine uygun mudur?

Kitap göç alanı için Türkiye örneğinde bir değişimi ele almaktadır. Bu noktada bir takım kavramlar, plan, politika ve uygulamaların harmanlandığı salt akademik bir kitaptır. Kitabın başlıkları kitabın içeriği ile doğrudan ilgilidir. Ancak başlığın uzun olduğunu söylemek bu noktada yanlış olmayacaktır.

Yazar görüşünü desteklemede başarılı mıdır?

Yazarlar kitabı belirli bir tarihsel ve kavramsal bütünlük içerisinde planlamış ve bu örneği ile yürütmüştür. Dönemsel olarak karşılaştırmalara ve bu karşılaştırmaları destekleyecek atıflar fazlaca kullanılmıştır. Kitap didaktik bir tarz ile kurgulanmıştır. Bu kurgusal yapı gerçek yaşamdaki örnekleri ile verilmiş ve teori-uygulama bütünlüğü sağlanmaya çalışılmıştır. Çok aktörlü bir olgu olan göç noktasında sadece kamu aktörleri değil kamu dışı STK'lara ilişkin örnek çalışmalar ve projeler sıkça verilmiştir. Tüm bunlar yazarların görüşlerini destekleme noktasında önemli derecede anlamlı bir yön katmıştır. Kısmi olarak örnek durumlardan da bölümler içerisinde bahsedilmiştir. Ancak örnek durumların daha fazla olması çalışmayı okuma noktasında daha arzulanır hale getireceği düşünülmektedir. Bu aynı zamanda nesnellığı de artırarak çalışmayı daha da değerli hale getirebilir. Bunlara rağmen yazarlar görüşlerini destekleme noktasında oldukça başarılıdırlar.

Ele aldığı konuyu kavramsal bir şekilde açıklayabilmiş midir?

Yazarlar bu eserde kitabın ilk bölümünde 2011-2019 yılları arasındaki süreçte yapılan çalışmaların içerik analizlerinin yapıldığı bir araştırmadan hareketle kitaba başlamaktadırlar. Bu içerik analizi bağlamında iki önemli kavramın oluşumunu bu kitap içerisinde tarihsel bütünlük içerisinde ele almıştır. Bu kavramlar “Sosyal Uyum” ve “Toplumsal Bütünleşme” kavramlarıdır. Bu iki önemli kavram var olan diğer temel kavramların yanında kitap içerisinde iki önemli modeli yani “Yaşam Destek Odaklı Yönetişim” modeli ile “Etkileşimli Toplumsal Bütünleşme Yönetişim” modelini açıklama noktasında önemli katkılar sunmuştur. Ayrıca yine “Sosyal Uyum” ve “Toplumsal Bütünleşme” kavramları altıncı bölümdeki iyi uygulama örnekleri kısmında yer alan “Eşgüdümlü Yayılmış Küçük Dünya Çalışma Ağları” ile “Bütünleşik Küçük Dünya Çalışma Ağları” şeklinde ifade edilen iki uygulama modelinin de temelini oluşturmaktadır.

Yazarın vermiş olduğu bilgiler açık, net ve doyurucu mudur?

Yazarların verdiği bilgiler en temelde içerik analizi ile oluşturulmuş bir araştırmaya dayanmaktadır. Bu içerik analizi noktasında temel kavramlar belirlenmiş ve çalışmanın kurgusu bu kavramlar ve bu kavramlar neticesinde üretilen model ve uygulamalar ile şekillenmektedir. Bunlar noktasında bu çalışma kullanılan bilgiler ve temellendirmeye çalışılan kavram, uygulama ve modeller oldukça açık ve doyurucu bir biçimde sunulmuştur. Ayrıca kitabın dili bilimselliğin yanında oldukça anlaşılır bir tarzdadır. Bu da açıklığı destekleyen bir diğer konudur.

Kitaptan kimler faydalanabilir?

Bu kitap disiplinlerarası bir olgu olan göç konusunda sosyal bilimler içerisinde göç alanında çalışan her bilim insanının, öğrencinin ve araştırmacının kullanabilmesi için tasarlanmıştır. Ayrıca kitap plan-politika ve uygulamalar noktasında da sunmuş olduğu tarihsel dönüşüm ve gelişimi gözler önüne serdiği için gelecek açısından yönetim kesimi ve göç yönetiminin diğer aktörleri olan yerel yönetimler ve STK'lar açısından da oldukça yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte kitap açık ve anlaşılır dili itibariyle göç alanına meraklı olan diğer okuyucularında çalışmadan belirli seviyede faydalanması noktasında yol gösterici olacaktır.

Kitap alana katkı sağlamış mıdır?

Kitap alan içerisinde göç noktasında Türkiye deneyimi ile Türk göç yönetişimi açısından geçen zaman diliminde meydana gelen dönüşüm ve değişimin derli toplu bir biçimde görülmesi açısından oldukça kıymetlidir. Ayrıca kavramsal bağlamda göç alanındaki karmaşıklığa sebep olan kavramların net ve anlaşılır şekilde ele alınması ve ele alınan kavramlar bağlamında oluşturulan modellerin uygulama ile doğrudan ilişkilendirilmesi ile alan içerisinde bu şekilde teori-uygulamayı yansıtan çalışmalar noktasında da oldukça önemli bir katkı olarak ifade edilebilir.

Bu bağlamda okuyucuların:

- 1) Kavramsal karmaşayı anlamak için göç ile ilgili öncü okumalar,
- 2) Yukarıda sıklıkla bahsedilen kavramlara yönelik kavram kargaşalarının önüne geçebilmek için ek araştırmalar,
- 3) Zorunlu göç konusunda sıklıkla ifade edilen acil insani yardım mantığından sosyal uyum ve bütünleşmeye giden etkileşimsel perspektifin bilinmesi buna yönelik ek okumalar,
- 4) Kitapta yer alan temel tartışmaların olduğu pasaj ve bölümlerine yönelik tekrar okumaları yapmaları tavsiye edilmektedir.

Kaynakça

Ager, A., & Strang, A. (2008). Understanding İntegration: A Conceptual Framework. *Journal of Refugee Studies*, 21(2), 166-191.

Özçürümez, S., & İçduygu, A. (2020). *Zorunlu Göç Deneyimi ve Toplumsal Bütünleşme: Kavramlar, Modeller ve Uygulamalar İle Türkiye*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.